

שמיעת בעל דין שלא בפני חבירו

שמות כ"ג:

לֹא תִשָּׂא שְׁמֵעַ שְׂוֹא אֶל־תִּשְׁתַּיְדָךְ עִם־רִשָּׁע לְהִיטֵעַ חֶמְסִים:

רש"י שם

לא תשא שמע שוא – כתרגומו: לא תקביל שמע דשקר, אזהרה למקבלי לשון הרע, ולדיין שלא ישמע דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חבירו.

רש"ר הירש שם

מכאן גם הביטוי "נשא ראש" – למנוח. ובהקשר לבית הדין, "נשא פנים" פירושו: להכניס את הפנים, היינו את אישיות בעלי הדין, אל תוך השיקולים, הווי אומר: לשקול גם באיזה אנשים מדובר, ולא להתייחס רק אל הנושא הנידון.

דברים א:טז

וְאַצְוָה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפֹטֶתֶם צְדָק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין־גֵּרוֹ:

מסכת שבועות ל"א/סנהדרין ז:

מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין (חבירו) קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל "מדבר שקר תרחק". מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו ת"ל "מדבר שקר תרחק" רב כהנא מתני (שמות כ"ו: מ"לא תשא לא תשיא".

רש"י סנהדרין שם

שמע בין אחיכם - כשיהיו שניהם יחד שמעו דבריהם, ולא תשמעו דברי זה בלא זה, שמסדר דברי שקר כדברי אמת, לפי שאין מכחישים, ומכיון שלב הדיין נוטה לו לזכות, שוב אין לבו מהפך בזכות השני כל כך.

גמרא מכות כ"ג/פסחים ק"ח.

ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה: כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע, וכל המעיד עדות שקר, ראוי להשליכו לכלבים, דכתיב: (שמות כ"ב:ל) "לכלב תשליכון אותו", וסמיה ליה: (שמות כ"ג:א) "לא תשא שמע שוא" וגו'. קרי ביה נמי 'לא תשיא'.

רמב"ם ספר המצוות מצוות לא תעשה רפ"א

הזהיר השופט שלא לשמוע אחד מבעלי הדין שלא בפני בעל דינו. והוא אמרו "לא תשא שמע שוא" (שמות כ"ג:א), שברוב יהיו בעלי דין שלא בפני בעל דינם והזהיר השופט משמוע אותם הדברים, כדי שלא תכנס לנפשו צורת הדברים אין יושר להם ולא אמתות. ולשון מכילתא "לא תשא שמע שוא" (שמות כ"ג:א) אזהרה לדיין שלא ישמע מבעל דין עד שיהיה בעל דינו בפניו ואזהרה לבעל דין שלא ישמיע דבריו לדיין עד שיהיה חבירו עמו, ולהזהיר מזה הענין אמר "מדבר שקר תרחק" (שמות כ"ג:ז) כמו שנתבאר ברביעי משבועות (בבלי שבועות ל"א). ובכלל לאו זה גם כן אמרו אזהרה למספר לשון הרע והמקבלו ומעיד עדות שקר כמו שהתבאר במכות (בבלי מכות כ"ג). (ואלה המשפטים, רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כ"א):

שולחן ערוך חושן משפט י"ז:ה

אסור לדין לשמע דברי בעל דין האחד שלא בפני בעל דין חבירו.

הגה: ודוקא שיודע הדין שיהיה דין בדבר, אבל אם שמע טענות האחד נאחר כך נתכצה השני לדון לפניו, מתיר להיות דין בדבר (תשובת מהר"ל קצ"ה). ולא יכתב שום חכם פסק לאחד מבעלי הדינין בדרך "אם כן", או שיקתב

לו דעתו בלא פסק, כל זמן שלא שמע דברי שניהם, שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר; גם משום שאחר כך יטען השני בדבר אחר ויצטרך לכתב להפך, ואפוא זילותא לחכם (תשו' מהרד"ך בית כ"ב ופסקי מהרא"י סי' רס"א ורשב"א בשו"ת וריב"ש סימן קע"ט).

וכן הבעל דין מזקק על כך. ותלמיד שיש לו דין לפני רבו, לא יקדים לבא קדם בעל דינו, שלא יהא נראה כמקדים כדי לסדר טענותיו שלא בפני חברו. ואם יש לו עת קבוע לבא ללמד לפניו, ובא העת ההיא, מתר.

דרכי משה חושן משפט י"ז:ה'

וכתב המרדכי ז"ל תקנות הקהלות שתיקן ר"ש מוויין עם גדולי ארץ כל רב שיפסוק דין בלי שמיעת ב' בעלי דינין אלא כשיבא אחד אצלו ויאמר תשמע דברי וכתב לי הנראה בדעתך ויכתוב הדין ההוא לא ידון שום דין עכ"ל.

ערוך השולחן חושן משפט י"ז:ז

כתיב שמוע בין אחיכם ושפטתם וגו' מכאן שהדיין צריך לשמוע הטענות כששני הבע"ד עומדים לפניו ואסור לשמוע טענות מאחד כשאין השני אצלו ובזוהר וישב כתוב דכל דיינא דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה כאלו מקבל עליו טעוא אחרא וכו' ועל זה נאמר לא תשא שמע שוא כי טענות של הראשון נקבע בלב ויוכל להיות שמזה לא יצא הדין לאמתו ואם אירע שאחד סיפר טענותיו לפני חכם שלא ידע שיהיה דיין בדבר ואח"כ בקשוהו לדון בזה צריך החכם להגיד להשני שכבר שמע טענות הראשון ואם עכ"ז נתרצה השני רשאי להיות דיין בדבר דכיון שזה קיבל עליו לא גרע מקבלת קרוב או פסול ועוד דמאחר שלא ידע שיהיה דיין בדבר לא נקבעו הדברים בלבו שיטה אחריהם ומי שהוא דיין קבוע מהנכון ליזהר שלא לקבל דברים מאדם דרך סיפור כשמבין הדיין שיש לו ד"ת בזה ויכול לומר להמספר לו דע לך שבשמעי המעשה ממך א"א לי להיות דיין בדבר וכשם שאסור לדיין לשמוע מבע"ד אחד שלא בפני חברו כמו כן חל האיסור על הבע"ד ולכן מהראוי ששני הבע"ד יבואו יחד לפני הדיינים ולא יבא האחד קודם כדי שלא יהא נראה כמקדים לסדר טענותיו

Rule 2.9 American Bar Association

Ex Parte Communications Definitio: :A judge shall not initiate, permit, or consider ex parte communications, or consider other communications made to the judge outside the presence of the parties or their lawyers, concerning a pending* or impending matter,* except as follows:

שו"ת הרמ"א סימן קיב

...וא"כ היו נופלים חילוקים בענייני ירושת אשתו כאשר יתבאר. ועל כל זה הפציר בי להראות לו דרך אשר ילך בו ואת המעשה אשר יעשה, ונעתרתי לו ונתפתיתי לדבריו. אף כי נאמר "שמוע בין אחיכם" ואסור לדיין לשמוע טענת אחד קודם שישמע טענת חברו והרי הוא בכלל "לא תשא", "מ"מ שאני כאן כי אין זה תלוי בטענה שבין איש לחברו רק בדיני נחלות אשר ממשמים ובאים, ואין חילוק בזה בענין טענה עד שצריך הדיין לשומעו. ועוד כי אף לא יהיו דברי דרך פסק רק כמראה לו מקום, אשר מצד זה לא יוכל לזכות בדינו אם לא יהיו חלוקים אחרים בינו לבין יורשי אשתו רק הספק הגלוי בעיני כל. ובזה אני מחוייב להורות לו ולא למנוע ממנו בר אשר "יקבוהו לאומים" ואחר התנצלותי אבוא לבאר דינו, אף כי פשוט הוא מ"מ להפיק רצונו אראה שהדין עמו.